

Zakres materiału nauczania biologii dla 3-letniego liceum ogólnokształcącego- klasy stacjonarne i zaoczne

Zakres podstawowy

Sporządzono w oparciu o numer programu: 450/2012/2015

Obowiązujący podręcznik: **Biologia na czasie**. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych

Autorzy: Emilia Bonar, Weronika Krzeszowiec- Jeleń, Stanisław Czachorowski

SEMESTR I

Dział	Tematy	Zakres materiału nauczania
Od genu do cechy	1. Budowa i funkcje kwasów nukleinowych	• DNA jako materiał genetyczny • budowa DNA • rodzaje zasad azotowych • komplementarność zasad azotowych • replikacja DNA • budowa i funkcje RNA • kwasy nukleinowe a cechy organizmów definiowanie pojęć: <i>genetyka, inżynieria genetyczna, nukleotyd, replikacja DNA</i>
	2. Geny i genomy	• gen i genom • sekwencje pozagenowe • zależność pomiędzy genem a cechą • miejsca występowania DNA w różnych typach komórek • struktura chromatyny, nukleosom • budowa chromosomu • kariotyp • komórki haploidalne i diploidalne • wykorzystanie badań nad DNA w różnych dziedzinach życia człowieka • definiowanie pojęć: <i>gen, genom, pozagenowy DNA, chromosom, chromatyna, nukleosom, kariotyp, chromosomy homologiczne, komórki diploidalne, komórki haploidalne, ekson, intron</i>
	3. Kod genetyczny	• sposób zapisu informacji genetycznej w DNA • właściwości kodu genetycznego • znaczenie kodu genetycznego • definiowanie pojęć: <i>kod genetyczny, kodon</i>

	4. Ekspresja genów	• etapy realizacji informacji genetycznej • transkrypcja • translacja • ekspresja genów w różnych typach komórek
	5. Podstawowe reguły dziedziczenia genów	• zależność między genotypem a fenotypem • allele jako różne wersje genu • dominacja i recesywność alleli • homozygoty i heterozygoty • cechy dominujące i recesywne u człowieka • badania Mendla • reguły dziedziczenia – prawo czystości gamet • reguły dziedziczenia – prawo niezależnej segregacji cech • przykłady dziedziczenia cech u ludzi • przykłady innych sposobów dziedziczenia cech
	6. Genetyczne uwarunkowania płci. Cechy sprzężone z płcią	• mechanizmy warunkowania płci u człowieka i innych organizmów • dziedziczenie cech sprzężonych z płcią • cechy związane z płcią
	7. Zmiany w informacji genetycznej	• rekombinacja genetyczna • <i>crossing-over</i> • mutacje i czynniki mutagenne • podział mutacji na spontaniczne i indukowane • podział mutacji na genowe i chromosomowe • analiza rodowodów jako metoda diagnozowania mutacji • skutki mutacji • genetyczne podłoże nowotworów • definiowanie pojęcia <i>rekombinacja genetyczna</i>
	8. Choroby genetyczne człowieka	• przyczyny chorób genetycznych • charakterystyka wybranych chorób jednogenowych • charakterystyka wybranych chorób chromosomalnych • poradnictwo genetyczne • badania prenatalne • testy pourodzeniowe • ocena ryzyka poczęcia chorego dziecka • definiowanie pojęcia <i>choroba genetyczna</i>
Biotechnologia i inżynieria genetyczna	11. Biotechnologia tradycyjna	• biotechnologia tradycyjna i nowoczesna • przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej • wykorzystanie organizmów przeprowadzających fermentację mlekową, etanolową i masłową • definiowanie pojęcia <i>biotechnologia</i>

	12. Biotechnologia w ochronie środowiska	• wykorzystanie organizmów do rozkładu substancji • biologiczne oczyszczanie ścieków • biofiltry • biologiczne metody utylizacji odpadów komunalnych • produkcja tworzyw biodegradowalnych • biologiczne metody walki ze szkodnikami • ocena stanu zanieczyszczenia środowiska za pomocą bioindykatorów i testów uzyskanych metodami biotechnologicznymi • uzyskiwanie energii z wykorzystaniem metod biotechnologicznych • definiowanie pojęcia <i>oczyszczanie biologiczne</i>
	13. Podstawowe techniki inżynierii genetycznej	• organizmy zmodyfikowane genetycznie (GMO) • sekwencjonowanie DNA • wykorzystanie enzymów restrykcyjnych • zastosowanie elektroforezy • łańcuchowa reakcja polimerazy DNA (PCR) • wprowadzenie genu do komórki za pomocą wektorów • wyposażenie laboratorium biotechnologicznego • cele tworzenia bibliotek genomowych • wykorzystanie bakterii w inżynierii genetycznej • sonda molekularna jako metoda wykrywania genów • definiowanie pojęć: <i>organizm zmodyfikowany genetycznie, organizm transgeniczny</i>